

BERNARD ŁUKAŃKO*

STOSUNEK KOŚCIELNEJ OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH DO RODO – UWAGI NA MARGINESIE POSTANOWIENIA KRAJOWEGO SĄDU PRACY W NORYMBERDZE Z DNIA 29 MAJA 2020 ROKU, 8 TA 36/20

Streszczenie

Przedmiotem opracowania jest prezentacja postanowienia Krajowego Sądu Pracy w Norymberdze z dnia 29 maja 2020 roku, 8 Ta 36/20 i rozważenie skutków z tego orzeczenia płynących dla ochrony praw jednostki. Analizowane rozstrzygnięcie jest jednym z pierwszych orzeczeń sądowych odnoszących się do art. 91 ust. 1 RODO i kościelnego aktu prawnego (Kościoła Katolickiego w Niemczech) regulującego ochronę danych osobowych. Przedmiotem opracowania jest nie tylko ocena spełnienia przez ustawę o kościelnej ochronie danych osobowych Kościoła Katolickiego w Niemczech (*kirchliches Datenschutzgesetz – KDG*) wymogów RODO, ale przede wszystkim kwestia właściwości sądu państwowego (sądu pracy) lub kościelnego (Międzydiecezjalnego Sądu Ochrony Danych Osobowych z siedzibą w Kolonii działającego w oparciu o Regulamin Kościelnego Sądownictwa Ochrony Danych Osobowych – niem. *Kirchliche Datenschutzgerichtsordnung – KDSGO*) do badania roszczenia odszkodowawczego pracownika zatrudnionego przez Kościół Katolicki, wskazującego jako podstawę roszczenia udostępnienie jego danych osobowych osobom nieuprawnionym. Opracowanie zawiera także analizę wniosków płynących z postanowienia w szerszym, prawnoporównawczym kontekście polskiego konstytucyjnego modelu stosunków państwa oraz kościołów i innych związków wyznaniowych.

Słowa kluczowe: ochrona danych osobowych; niemieckie prawo konstytucyjne; Kościół Katolicki w Niemczech; Międzydiecezjalny Sąd Ochrony Danych Osobowych; RODO

---

* Dr hab., Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa, e-mail: b.lukanko@inp.pan.pl. ORCID 0000-0002-3637-5395.

*****

I. WPROWADZENIE

Rozpoczęcie stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych¹ w dniu 25 maja 2018 roku² to początek nowej ery w ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Unii Europejskiej³. Wprawdzie podkreśla się w motywie 9 RODO i w piśmiennictwie⁴, że ogólne rozporządzenie stanowi kontynuację, rozwinięcie i dostosowanie do ery powszechnego stosowania Internetu rozwiązań znanych w dyrektywie 95/46/WE⁵, to jednak widoczne są istotne różnice pomiędzy modelami ochrony zawartymi w tych aktach prawnych, których charakter nie wynika jedynie ze zmiany formy aktu z dyrektywy na rozporządzenie⁶. W piśmiennictwie wyrażane jest stanowisko, w którym akcentuje się, że celem ogólnego rozporządzenia określonym w art. 1 – odmiennie niż to miało miejsce w art. 1 dyrektywy 95/46/WE – nie jest już ochrona prywatności przy przetwarzaniu danych osobowych, a ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych⁷. Za zmianą celów może przemawiać stworzenie dwóch niezależnych praw podstawowych okre-

---

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016 r., s. 1 – dalej jako RODO lub ogólne rozporządzenie.

² Art. 99 ust. 2 RODO.

³ Herfurt 2018, 17; Schantz 2016, 1841.

⁴ Fajgielski 2019, 32; Ernst 2017, art. 1, nb. 1.

⁵ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych, Dz. Urz. UE L 281 z 23 listopada 1995 r., s. 31.

⁶ W piśmiennictwie wskazuje się, że RODO stanowi ewolucyjną kontynuację rozwiązań dyrektywy 95/46/WE (Fajgielski 2018, art. 1, nb. 2), lub wręcz, że RODO jest dyrektywą ukrytą pod postacią rozporządzenia – por. Buchholtz, Stenzel, w: Gierschmann 2018, art. 1, nb. 10.

⁷ Ziekow 2018, 393.

ślonych w art. 7⁸ i 8 ust. 1⁹ Karty Praw Podstawowych¹⁰. Kościelne akty prawne służące ochronie danych osobowych stawiają sobie natomiast za cel ochronę prawa do dobrego imienia czy prawa do prywatności¹¹.

Artykuł 91 ust. 1 RODO statuuje dla kościołów i związków wyznaniowych stosujących, zgodnie z literalnym brzmieniem tego przepisu, w dniu wejścia w życie ogólnego rozporządzenia (tj. 24 maja 2016 r.)¹² szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych uprawnienie do dalszego ich stosowania, ale pod warunkiem ich dostosowania do wymogów ogólnego rozporządzenia.

Z rozwiązania tego skorzystało wiele kościołów i związków wyznaniowych w Polsce¹³ i innych państwach członkowskich UE¹⁴. Stworzone przez poszczególne kościoły i związki wyznaniowe akty prawa wewnętrznego wykazują wprawdzie istotne podobieństwo do unormowań RODO, zawierają jednak także rozwiązania odmienne, łączące się z celami i zasadami teologicznymi danego kościoła lub związku wyznaniowego¹⁵.

Istnienie obok RODO regulaminów kościelnych i innych rodzajów aktów kościelnego prawa wewnętrznego dotyczących ochrony danych osobowych łączy się z koniecznością precyzyjnego rozgraniczenia zakresu stosowania tych aktów prawnych. Jest jedynie kwestią czasu, kiedy na tym tle powstaną spory prawne, które wymagać będą rozstrzygnięcia. Mogą one odnosić się zarówno do zagadnień materialnoprawnych, jak i ewentualnej właściwości organów nadzorczych i sądownictwa kościelnego, jeśli takie zostanie stworzone, lub jeśli istniejącemu sądownictwu zostanie po-

---

⁸ „Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się”.

⁹ „Każdy ma prawo do ochrony danych osobowych, które go dotyczą”.

¹⁰ Ziekow 2018, 396; odmiennie Kleine 2018, s. 200. Nie można jednak podzielić poglądu, że przedmiotem ochrony RODO jest „zapewnienie bezpieczeństwa danych osobowych” – tak Kurek 2020, 10.

¹¹ Por. Łukańko 2019b, 165 wraz z wymienionymi tam przykładami.

¹² Por. jednak także analizę poglądów odmiennych – Łukańko 2019b, 137 i n.

¹³ Ochrona danych osobowych w kościołach i związkach wyznaniowych, <https://www.uodo.gov.pl/pl/138/721> [dostęp: 29.07.2020]. Na temat dekretu ogólnego Kościoła Katolickiego w Polsce por. Walencik 2019, 15 i n. Na temat prac nad powstaniem regulaminów kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej zob. Hucał 2019c, 49 i n.

¹⁴ Por. szerzej Łukańko 2019b, 26 i n.

¹⁵ Szerzej Łukańko 2019b, 44 i n.

wierzone rozstrzygnięcie sporów z zakresu ochrony danych osobowych¹⁶. Krótki okres czasu, który upłynął od wejścia w życie RODO i kościelnych aktów ochrony danych osobowych, nie oznacza, że brak jest dotąd orzecznictwa sądów polskich¹⁷ rozstrzygającego tę kwestię¹⁸. W przypadku rozporządzenia unijnego, które – zgodnie z art. 288 akapit 2 TFUE – wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane w każdym z państw członkowskich UE, celowe jest jednak sięganie nie tylko do orzecznictwa sądów krajowych i orzecznictwa TSUE¹⁹, ale także orzecznictwa zagranicznych sądów państw członkowskich UE. Wniosek ten dotyczy także orzeczeń sądów zagranicznych odnoszących się do zakresu wyjątkowej regulacji, jaką stanowi art. 91 RODO. Oczywiście nie oznacza to prawa do automatycznego przenoszenia zaproponowanych rozwiązań na grunt innego systemu prawnego, bez analizy różnic przepisów rangi konstytucyjnej, ustawowej²⁰ i kościelnych aktów prawa wewnętrznego²¹. Sięganie do orzeczeń sądów

---

¹⁶ Por. Łukańko 2019a, 94.

¹⁷ Także w odniesieniu do kościołów i związków wyznaniowych, które nie skorzystały z uprawnień zawartego w art. 91 RODO, dostępne są pierwsze rozstrzygnięcia polskiego organu nadzorczego – Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (dalej: PUODO), por. np. decyzja PUODO z dnia 18 kwietnia 2019 r., <https://www.uodo.gov.pl/decyzje/ZSPU.440.99.2018> ZSPU.440.99.2018 [dostęp: 29.07.2020]; decyzja PUODO z dnia 20 sierpnia 2019 r., sygn. ZSPU.440.486.2019, <https://www.uodo.gov.pl/decyzje/ZSPU.440.486.2019> [dostęp: 29.07.2020].

¹⁸ Por. np. postanowienie WSA w Warszawie z dnia 9 września 2019 r., II SA/Wa 865/19, Lex; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 30 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1773/19, Lex.

¹⁹ Oparteo na art. 267 TFUE. To właśnie orzecznictwo TSUE miało i ma fundamentalny wpływ na ukształtowanie europejskiego systemu ochrony danych osobowych – por. np. wyrok TSUE z dnia 13 maja 2014 r., C-131/12 Google Spain, www.curia.eu; w tym także w odniesieniu do przetwarzania danych osobowych w kościołach i związkach wyznaniowych – por. np. wyrok TSUE z dnia 10 lipca 2018 r., C-25/17 Jehovan todistajat, www.curia.eu.

²⁰ Por. np. orzecznictwo sądów niemieckich potwierdzające fakt członkostwa w kościele, który wynika z aktu chrztu noworodka – VG Berlin z dnia 12 grudnia 2019 r., 27 K 292.15, www.dejure.org, a nawet w razie braku wiedzy o własnym chrzcie – FG Mecklenburg-Vorpommern, wyrok z dnia 9 lipca 2019 r., 1 K 367/17, www.dejure.org.

²¹ Doktryna prawa wyraźnie ostrzega przed błędami takiego automatyzmu, tzw. „selektywnej komparatystyki prawniczej” – por. Małolepszy 2019, 6.

innych państw członkowskich UE²² może jednak dostarczyć argumentacji w odniesieniu do stosowania art. 91 RODO.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prezentacja i ocena postanowienia Krajowego Sądu Pracy w Norymberdze z dnia 29 maja 2020 roku, 8 Ta 36/20²³ i rozważenie skutków płynących z tego orzeczenia dla ochrony praw jednostki. Analizowane rozstrzygnięcie jest jednym z pierwszych orzeczeń sądów niemieckich odnoszących się do art. 91 ust. 1 RODO²⁴ i kościelnego aktu prawnego (Kościoła Katolickiego w Niemczech), regulującego ochronę danych osobowych – ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych – KDG²⁵. Jest to zarazem jedno z pierwszych orzeczeń sądowych dotyczących odszkodowania za naruszenie kościelnych przepisów o ochronie danych osobowych²⁶.

Wzbudziło ono duże zainteresowanie w niemieckiej publicystyce prawniczej analizującej zagadnienia ochrony danych osobowych²⁷, doty-

---

²² Znaczenie analiz orzecznictwa sądów, w tym konstytucyjnych, innych państw członkowskich dostrzega się w polskim piśmiennictwie, także dotyczącym prawa wyznaniowego – por. Kosek 2002, 49 i n.

²³ Rechtsweg zu den Arbeitsgerichten bei einem Rechtsstreit um Datenschutz eines Angestellten der Erzdiözese, <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/Y-300-Z-BECKRS-B-2020-N-15595?AspxAutoDetectCookieSupport=1> [dostęp: 29.07.2020].

²⁴ Według danych z bazy orzecznictwa www.dejure.org, stan 19 lipca 2020 r.

²⁵ Ustawa o kościelnej ochronie danych osobowych z dnia 20 listopada 2017 r. – Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz (KDG) in der Fassung des einstimmigen Beschlusses der Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands vom 20. November 2017; https://www.datenschutz-kirche.de/sites/default/files/file/NEU/Rechtliches/KDG/KDG_Fassung_des_Beschlusses_der_VV_vom_20_11_2017_korr2.pdf [dostęp: 29.07.2020]. Należy wskazać, że w Kościele Katolickim w Niemczech nie obowiązuje jedna ustawa dotycząca ochrony danych osobowych, lecz każdy biskup diecezjalny wydał odrębną ustawę dla danej diecezji (ustawę partykularną), por. np. ustawę o kościelnej ochronie danych osobowych – KDG z dnia 27 grudnia 2017 r. dla archidiecezji Hamburga – https://www.erzbistum-hamburg.de/_amtsblatt/2018/20181.pdf#page=2 [dostęp: 12.10.2020].

²⁶ Kwestia roszczeń odszkodowawczych za naruszenie przepisów RODO była już przedmiotem większej liczby orzeczeń, głównie sądów pracy – por. np. wyrok Sądu Pracy w Düsseldorfie z dnia 5 marca 2020 r., 9 Ca 6557/18, www.dejure.org; postanowienie Sądu Pracy w Lubecie z dnia 20 czerwca 2019 r., 1 Ca 538/19, www.dejure.org.

²⁷ Evangelischer Pressedienst, <https://www.epd.de/fachdienst/epd-sozial/schwerpunkt/recht/kirche-nicht-allein-fuer-kirchliches-datenschutzrecht> [dostęp: 29.07.2020]; Schadenersatzanspruch gehört vor das Arbeitsgericht, <https://www.bund-verlag.de/aktuelles~Schadenersatzanspruch-gehört-vor-das-Arbeitsgericht~> [dostęp: 29.07.2020].

ka ono bowiem ważnych kwestii właściwości zarówno sądu państwowego (sądu pracy), jak i kościelnego (Międzydiecezjalnego Sądu Ochrony Danych Osobowych²⁸ z siedzibą w Kolonii działającego w oparciu o Regulamin Kościelnego Sądownictwa Ochrony Danych Osobowych²⁹ – niem. *Kirchliche Datenschutzgerichtsordnung- KDSGO*³⁰) do rozstrzygnięcia sporu o odszkodowanie z tytułu zarzucanego naruszenia unormowań dotyczących ochrony danych osobowych pracownika przez pracodawcę kościelnego, jak i kwestii podstawy materialnoprawnej takiego roszczenia, której poszukiwać można zarówno w art. 82 RODO, jak i w akcie prawa kościelnego (§ 50 ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych). Opracowanie zawiera także – obok oceny orzeczenia z perspektywy prawa niemieckiego – wnioski dotyczące znaczenia poglądów wyrażonych w orzeczeniu dla rozwiązań prawnych obowiązujących w Polsce. Celem opracowania jest w tym zakresie analiza trafności stanowiska o właściwym w sprawie prawie (państwowym lub kościelnym) i właściwym w sprawie sądzie (państwowym lub kościelnym).

2. STAN FAKTYCZNY

W postanowieniu Krajowego Sądu Pracy w skrócony sposób – z racji procesowego charakteru orzeczenia rozstrzygającego kwestię właściwości sądu – przedstawiono stan faktyczny sprawy. Spór o zastosowanie kościelnych przepisów z zakresu danych osobowych i o właściwość sądów państwowych (lub kościelnych) powstał przed sądem państwowym – Sądem Pracy w Bambergu, przed który skarżący, będący długoletnim pracowni-

---

Niewielki upływ czasu od wydania orzeczenia powoduje, że brak jest jeszcze analiz naukowych postanowienia Krajowego Sądu Pracy.

²⁸ Interdiözesanes Datenschutzgericht, <https://www.dbk.de/themen/kirche-staat-und-recht/kirchliche-gerichte-in-datenschutzangelegenheiten/interdioezesanes-datenschutzgericht-1-instanz/> [dostęp: 29.07.2020].

²⁹ Dalej jako Regulamin kościelnego sądownictwa. Obszernie na temat sądownictwa kościelnego do spraw ochrony danych osobowych Kościoła Katolickiego w Niemczech por. Łukańko 2019b, 281 i n.

³⁰ Kirchliche Datenschutzgerichtsordnung (KDSGO), <https://www.erzbistum-muenchen.de/cms-media/media-42967520.pdf> [dostęp: 29.07.2020].

kiem jednej z Archidiecezji Kościoła Katolickiego w Niemczech, wystąpił z roszczeniem odszkodowawczym, którego podstawą było zarzucane ujawnienie szerszemu, nieuprawnionemu kręgowi pracowników informacji o stanie zdrowia tego pracownika.

3. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU I INSTANCJI

Sąd Pracy w Bambergu postanowieniem z dnia 4 lutego 2020 r., sygn. 1 Ca 617/19, ustalił brak swojej właściwości i przekazał spór Międzydiecezjalnemu Sądowi Ochrony Danych Osobowych w Kolonii. W uzasadnieniu sąd I instancji wskazał, że zgodnie z § 2 ust. 1 Regulaminu kościelnego sądownictwa Kościelne Sądy Ochrony Danych Osobowych³¹ właściwe są do kontroli orzeczeń organów nadzorczych w sprawach ochrony danych osobowych Kościoła Katolickiego w Niemczech oraz do rozpoznawania środków ochrony prawnej przeciwko administratorowi lub kościelnemu podmiotowi przetwarzającemu. Sąd I instancji przyjął, iż tworząc w § 50 ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych podstawę prawną do żądania odszkodowania za naruszenia powstałe przy przetwarzaniu danych osobowych, Kościół Katolicki działał w ramach uprawnień zarówno wynikających z prawa unijnego (art. 91 RODO), jak i krajowych przepisów konstytucyjnych, tj. art. 140 Ustawy Zasadniczej RFN w zw. z art. 137 ust. 3 utrzymanych w mocy przepisów Konstytucji Weimarskiej. W konsekwencji sąd I instancji przyjął, że w sprawie takiej właściwe są sądy kościelne. Sąd I instancji, opierając się na §§ 17a ust. 2 i 4 GVG³² (ustawy o ustroju sądów), przekazał sprawę postanowieniem, bez wyznaczania rozprawy, sądowi kościelnemu. Sąd podkreślił, że §§ 17–17 b ustawy o ustroju sądów³³ mają zastosowanie także w odniesie-

---

³¹ Sądem I instancji jest Międzydiecezjalny Sąd Ochrony Danych Osobowych, sądem II instancji Sąd Ochrony Danych Osobowych Niemieckiej Konferencji Biskupów.

³² Gerichtsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. Mai 1975 (BGBl. I S. 1077), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 10. Juli 2020 (BGBl. I S. 1648) geändert worden ist.

³³ Przepisy te regulują kwestię właściwości sądów należących do poszczególnych gałęzi sądownictwa – por. Kissel 2010, § 17, nb. 3a.

niu do sądów pracy³⁴ i szczególnego rodzaju sądów, jakimi są kościelne sądy z zakresu ochrony danych osobowych.

4. ZAŻALENIE NATYCHMIASTOWE

Postanowienie to skarżący zaskarżył tzw. zażaleniem natychmiastowym (niem. *sofortige Beschwerde*³⁵) i wskazał, że roszczenie swoje opiera na przepisie art. 82 ust. 1 RODO. Właściwość Sądu Pracy w Bambergu wynika z art. 79 ust. 2 w zw. z § 2 ustawy o sądach pracy – ArbGG³⁶. Zdaniem skarżącego przepisy ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych nie są normami szczególnymi wobec RODO. W sytuacji, w której powód opiera swoje roszczenie na przepisie prawa państwowego, właściwy jest sąd państwowy. Przepisy kościelne mogą ewentualnie znaleźć zastosowanie obok przepisów państwowych, a sąd państwowy może je uzupełniająco zastosować. Nie oznacza to jednak, jak wskazał skarżący, że w sprawie zachodzi zamknięcie drogi sądowej do sądów państwowych. Art. 82 ust. 6 RODO wskazuje, w ocenie skarżącego, że właściwe do rozpatrzenia sporu o odszkodowanie są sądy, których właściwość wynika z art. 79 ust. 2 RODO. Strona pozwana podniosła, że w jej ocenie w sprawie właściwy jest zarówno sąd kościelny – § 2 Regulaminu kościelnego sądownictwa, jak i zastosowanie znajdują materialnoprawne przepisy kościelne – § 50 ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych.

5. ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU II INSTANCJI

Krajowy Sąd Pracy przyjął, że wniesione zażalenie natychmiastowe jest zarówno dopuszczalne (tj. odpowiada wymogom co do formy i złożone

---

³⁴ W Niemczech istnieje 5 gałęzi sądownictwa, w tym sądownictwo pracy – art. 95 ust. 1 Ustawy Zasadniczej RFN. Na temat sądownictwa w RFN w polskim piśmiennictwie zob. np. Tkaczyński 2015, 299.

³⁵ § 78 ArbGG – por. na temat katalogu środków odwoławczych np. Hromadka 2014, 623.

³⁶ Arbeitsgerichtsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Juli 1979 (BGBl. I S. 853, 1036), das zuletzt durch Artikel 12 des Gesetzes vom 12. Juni 2020 (BGBl. I S. 1248) geändert worden ist.

zostało w terminie), jak i zasadne. Sąd ten podkreślił, że sądy państwowe, sądy pracy są wyłącznie właściwe do rozstrzygania sporów ze stosunków pracy, także wtedy, gdy pracodawcą jest kościół. Wynika to jednoznacznie z § 2 ust. 1 nr 3a ustawy o sądach pracy. W sytuacji, w której kościół nie łączy z zatrudnionym stosunek o charakterze publicznoprawnym lub też nie chodzi o zatrudnienie osoby duchownej albo kwestie działalności zakonników w jednostkach kościelnych, powstaje prywatnoprawny stosunek pracy, a kościół jest pracodawcą w rozumieniu § 2 ustawy o sądach pracy. Krajowy Sąd Pracy wskazał, że zgodnie z art. 140 Ustawy Zasadniczej RFN w zw. z art. 137 ust. 3 utrzymanych w mocy przepisów Konstytucji Weimarskiej „każdy związek wyznaniowy samodzielnie załatwia swoje sprawy i zarządza nimi w granicach ustaw obowiązujących dla wszystkich”³⁷. Sąd podkreślił, że ustawa o sądach pracy jest „ustawą obowiązującą dla wszystkich”. W sprawach dotyczących prywatnoprawnego stosunku pracy przepisy ustawy o sądach pracy odnoszą się także do kościołów. Krajowy Sąd Pracy zauważył jednak, że zgodnie ze stanowiskiem Federalnego Sądu Pracy wyrażonym np. w wyroku z dnia 11 listopada 2008 r., sygn. 1 AZR 646/07³⁸, sądy państwowe zobligowane są do uwzględniania przy rozstrzygnięciu sprawy także prawa kościelnego. Krajowy Sąd Pracy ustalił także, że przeciwko właściwości sądu państwowego nie przemawiają unormowania ogólnego rozporządzenia. Właściwość sądu w odniesieniu do sporów o odszkodowanie za wadliwe przetwarzanie danych osobowych określa art. 82 ust. 6 w zw. z art. 79 ust. 2 RODO, co oznacza, że w Niemczech będzie to właściwość sądów państwowych.

Zarazem jednak Krajowy Sąd Pracy przyjął, że materialnoprawną podstawą roszczenia odszkodowawczego jest § 50 ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych, a nie art. 82 RODO. Także sama kwestia naruszenia unormowań dotyczących przetwarzania danych osobowych musi być oceniana zgodnie z przepisami ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych. Zdaniem sądu art. 91 RODO daje podstawę jedynie do regulowania w akcie prawa kościelnego kwestii materialnoprawnych w zakresie ochrony danych osobowych. Nie obejmuje on natomiast kwestii dotyczą-

³⁷ Konstytucja Niemiec 1993, 140.

³⁸ Wyrok Federalnego Sądu Pracy z dnia 11 listopada 2008 r., 1 AZR 646/07, www.dejure.org.

cych właściwości sądu, a w szczególności nie daje podstawy do rezygnacji z wyłącznej właściwości³⁹ sądu pracy.

W ocenie Krajowego Sądu Pracy § 2 ustawy o sądach pracy regulującej właściwość sądów kościelnych dotyczy jedynie przypadków, w których prawo państwa członkowskiego nie określa właściwości sądu jako wyłącznej. Dodatkowo Krajowy Sąd Pracy zauważył, że § 14 ust. 2 Regulaminu kościelnego sądownictwa daje sądowi kościelnemu prawo do odrzucenia skargi jako niedopuszczalnej, oddalenia jej jako nieuzasadnionej lub stwierdzenia naruszenia. Brak jest w przepisie tym kompetencji do zasądzenia określonej kwoty. Te wszystkie argumenty dodatkowo przemawiają zdaniem sądu za właściwością w sprawie sądów państwowych.

Krajowy Sąd Pracy przyjął jednak, że ewentualne rozstrzygnięcie kościelnego organu nadzorczego co do naruszenia zasad przetwarzania danych osobowych będzie wiązało sąd państwowy. Gdyby postępowanie przed kościelnym organem nadzorczym było dopiero w toku, sąd rozpoznający sprawę powinien rozważyć zawieszenie postępowania w oparciu o § 148 Ordynacji Cywilnoprosesowej do czasu wydania rozstrzygnięcia przez kościelny organ nadzorczy. Gdyby jednak takie postępowanie przed organem kościelnym się nie toczyło, sąd państwowy, stosując przepisy kościelne, uwzględniając art. 91 RODO i zasady konstytucyjne powinien zbadać zaistnienie takiego naruszenia.

6. OCENA I WNIOSKI

Analizowane postanowienie Krajowego Sądu Pracy w Norymberdze dotyczy kilku ważnych problemów związanych ze stosowaniem przez Kościół Katolicki własnego aktu prawnego dotyczącego ochrony danych osobowych. Jego znaczenie wykracza jednak poza ramy rozstrzyganego sporu, wyrażone bowiem stanowisko może być odniesione także do kościelnych aktów ochrony danych osobowych związków wyznaniowych,

---

³⁹ Właściwość wyłączna nie może być wyłączona umową lub poprzez wdanie się w spór – § 40 ust. 2 Ordynacji Cywilnoprosesowej, który ma zastosowanie także do postępowania przed sądami pracy. Por. szerzej Jauernig 2003, 40 i nadal aktualne uwagi Stelmachowskiego 1923, 37.

posiadających sądownictwo rozstrzygające spory z zakresu ochrony danych osobowych.

Analizowane zarówno przez Krajowy Sąd Pracy, ale także przez sąd I instancji zagadnienia dotyczą kilku istotnych problemów. Są to: kwestia właściwości sądu w sporach pracowniczych, dotyczących naruszenia regulacji odnoszących się do ochrony danych osobowych pracownika, którego pracodawcą jest kościół; kwestia stosowania materialnego prawa wewnętrznego związku wyznaniowego, dotyczącego ochrony danych osobowych przez sąd państwowy oraz zagadnienie wpływu postępowania przed kościelnym organem nadzorczym (w zakresie ochrony danych osobowych) na postępowanie przed sądem pracy. Pomimo że nie we wszystkich kwestiach orzeczenie zasługuje na aprobatę, to bardzo pozytywnie należy ocenić szerokie i staranne rozważenie przez Krajowy Sąd Pracy zajętego w poszczególnych kwestiach stanowiska. W omawianym postanowieniu, podobnie jak w poprzedzającym je orzeczeniu sądu I instancji, nie ograniczono się do rozważenia aspektów czysto procesowych w zakresie właściwości sądu pracy (sądu państwowego), ale przeprowadzono wykraczającą poza to zagadnienie analizę wybranych rozwiązań ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych Kościoła Katolickiego w Niemczech. Znaczenie niezwykle cennych uwag zawartych w uzasadnieniu postanowienia, odnoszących się do art. 91 RODO, nie ogranicza się jedynie do konkretnego badanego aktu prawa wewnętrznego Kościoła Katolickiego w Niemczech, wydaje się wręcz wykraczać poza niemiecki system prawny.

Można w tym zakresie wskazać kilka istotnych aspektów, które zostały zauważone i rozważone przez Krajowy Sąd Pracy.

Po pierwsze, należy podkreślić, że Krajowy Sąd Pracy wyraźnie uznał prawo Kościoła Katolickiego w Niemczech do skorzystania z uprawnienia określonego w art. 91 ust. 1 RODO i przyjęcia własnego aktu prawnego dotyczącego ochrony danych osobowych, będącego wprawdzie aktualizacją dotychczasowych unormowań, ale od strony formalnej zastępującego akt prawny poprzednio obowiązujący⁴⁰. Tym samym potwierdzona została w judykaturze skuteczność, na gruncie art. 91 ust. 1 RODO, wydania przez kościół nowego aktu prawa wewnętrznego (regulaminu, ustawy kościel-

---

⁴⁰ Na temat historii kościelnej ochrony danych osobowych w RFN por. Łukańko 2019b, 70 i n.

nej czy też dekretu) zastępującego wcześniejszy akt prawny. Krajowy Sąd Pracy zaakceptował, że nowy akt prawny przyjęty po 24 maja 2016 roku może stanowić formę dostosowania dotychczasowych zasad obowiązujących w danym kościele do wymogów RODO. Konkluzja ta potwierdza także prawidłowość praktyki wielu kościołów i związków wyznaniowych w Polsce, które przyjęły (uchwaliły) po 24 maja 2016 roku nowe akty prawa wewnętrznego, regulujące przetwarzanie danych osobowych, uzupełniające i porządkujące dotychczasowe zasady ochrony danych osobowych.

Po drugie, Krajowy Sąd Pracy dokonał analizy ustawy o kościelnej ochronie danych osobowych Kościoła Katolickiego w Niemczech i wskazał wyraźnie, że spełnia ona wymogi art. 91 ust. 1 RODO. Jest ona aktem prawnym będącym skutecznym „dostosowaniem” dotychczasowych zasad do wymogów ogólnego rozporządzenia, a przepisy kościelne w zakresie materialnego prawa ochrony danych osobowych stanowią prawo szczególne wobec ogólnych (unijnych i państwowych) regulacji z zakresu ochrony danych osobowych.

Po trzecie, Krajowy Sąd Pracy uznał, że zakres obowiązywania aktu prawa wewnętrznego może dotyczyć także ochrony danych osobowych w stosunkach pracowniczych. Jest to o tyle istotne, iż prawodawca unijny zawarł w art. 88 RODO szczególną regulację dotyczącą ochrony danych osobowych w stosunkach pracowniczych. Przepis ten będący odesłaniem do prawa krajowego adresowany jest do państw członkowskich UE⁴¹ i upoważnia je do stworzenia regulacji na poziomie krajowym⁴². W doktrynie podnosi się, że przyczyną stworzenia unormowania art. 88 RODO jest okoliczność, że Unia Europejska posiada ograniczone kompetencje do regulowania ochrony danych w stosunkach pracowniczych⁴³. Stanowisko przyjęte przez Krajowy Sąd Pracy w omawianym postanowieniu oznacza, że dekryty, ustawy kościelne, regulaminy i inne rodzaje aktów prawa wewnętrznego kościołów i związków wyznaniowych, oparte na

---

⁴¹ Culik 2018, 99. Wskazuje na to wyraźnie już samo brzmienie przepisu: „państwa członkowskie mogą zawrzeć w swoich przepisach [...]”.

⁴² Kuba, w: Bielak-Jomaa 2018, art. 88, uwaga 1.

⁴³ Culik 2018, 91.

art. 91 ust. 1 RODO, mogą także dotyczyć materii objętych odesłaniami do prawa państw członkowskich⁴⁴, zawartymi w RODO⁴⁵.

Po czwarte, Krajowy Sąd Pracy w analizowanym postanowieniu przesądził, iż łączy zagadnienie ochrony danych osobowych pracowników z pojęciem rozstrzygania sporów z zakresu stosunków pracowniczych w rozumieniu § 2 ustawy o sądach pracy. Rozstrzygnięcie, że w sprawie odszkodowania za naruszenie unormowań dotyczących ochrony danych osobowych pracownika właściwy jest sąd państwowy nie jest zaskakujące. Konkluzja ta oparta na art. 82 ust. 6 RODO w zw. z art. 79 ust. 2 RODO wpisuje się w utrwaloną linię orzeczniczą sądów niemieckich uznających jedynie wyjątkowo⁴⁶ właściwość sądów kościelnych w sprawach związanych z prawem pracy. Także kwestie związane z odszkodowaniem za naruszenie zasad przetwarzania danych osobowych pracownika należeć będą do właściwości sądu pracy.

Również na gruncie prawa polskiego w orzecznictwie przyjmuje się, że osoby inne niż duchowny może z parafią łączyć stosunek pracy oparty na regulacjach Kodeksu pracy⁴⁷. Jedynie w odniesieniu do duchownych – na przykładzie proboszcza Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP – Sąd Najwyższy przyjął brak łączącego kościół z duchownym stosunku pracy⁴⁸. O ile kwestia właściwości do badania przez sąd państwowy istnienia stosunku pracy i roszczeń z nim związanych także w odniesieniu do osób

---

⁴⁴ RODO zawiera około 70 odesłań do prawa państw członkowskich (por. Roßnagel, w: Roßnagel 2017, 64), z których część może dotyczyć także aspektów będących przedmiotem prawa wewnętrznego kościołów i związków wyznaniowych.

⁴⁵ Na temat zakresu wymaganego dostosowania dotychczasowych aktów prawa wewnętrznego kościołów i związków wyznaniowych do RODO por. Łukańko 2019b, 150. Zob. także Hucał 2017, 199 i n.; Ziekow 2018, 417 i n.

⁴⁶ Por. np. wyrok Federalnego Sądu Pracy z dnia 21 października 1982 r., 2 AZR 591/80, www.dejure.org. Przegląd stanowisk orzecznictwa i doktryny zawiera podręcznik Campenhausena 2006, 177 i n.

⁴⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2000 r., I PKN 40/00, Lex; Cejrowski 2014, 59. Bogate orzecznictwo sądowe dotyczy także statusu pracowniczego katechetów przed 1990 rokiem – por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2001 r., III ZP 32/00, OSNP 2002, Nr 7, poz. 165 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 sierpnia 2006 r., III AUa 1706/05, OSA 2008, Nr 3, poz. 8.

⁴⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2010 r., I PK 201/09, OSNP 2011, Nr 21–22, poz. 270.

zatrudnionych przez kościoły i związki wyznaniowe nie może budzić wątpliwości, ani w niemieckim⁴⁹, ani w polskim⁵⁰ systemie prawnym, o tyle nie zasługuje na aprobatę przyjęcie przez Krajowy Sąd Pracy rozwiązania polegającego na stosowaniu przez sąd państwowy jako podstawy rozszczenia ustawy kościelnej. Zagadnienie wzajemnego stosunku prawa kościelnego (m.in. na przykładzie prawa kanonicznego Kościoła Katolickiego) do prawa państwowego i stosowania przez sądy państwowe regulacji prawa kanonicznego doczekało się bogatego niemieckiego⁵¹ i polskiego piśmiennictwa⁵². Orzecznictwo w tych sprawach nie dotyczyło jednak poszukiwania podstaw roszczenia w prawie kościelnym, jak w niniejszej sprawie, a np. kwestii, takich jak legitymacja wynikająca z norm prawa kościelnego⁵³ (kanonicznego⁵⁴) do dokonania czynności prawnej w oparciu o przepisy prawa państwowego⁵⁵.

---

⁴⁹ Wyrok Federalnego Sądu Pracy z dnia 12 października 2010 r., 9 AZR 554/09, NZA 2011, s. 824. Najnowsze orzecznictwo sądów niemieckich dopuszcza bardzo szeroki zakres właściwości sądów państwowych w sprawach wewnątrzkościelnych (por. np. wyrok Federalnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 lutego 2014 r., 2 C 19.12, BVerwGE 149,139), przy czym znacząco ograniczony jest zakres kontroli sądów państwowych. W orzecznictwie przyjmuje się (por. np. wyrok Sądu Administracyjnego Hamburga z dnia 12 lutego 2016 r., 20 E 6824/15, www.dejure.org), że art. 140 Ustawy Zasadniczej w zw. z art. 137 ust. 3 utrzymanych w mocy przepisów Konstytucji Weimarskiej nie wyłącza prawa dostępu do sądu, a jedynie ograniczają zakres i intensywność kontroli aktu prawa wewnętrznego związku wyznaniowego. W ocenie Federalnego Sądu Administracyjnego, wyrażonej w wyroku z dnia 9 kwietnia 2019 r., 6B 162.18, www.dejure.org, płynące z art. 20 ust. 3 Ustawy Zasadniczej w zw. z art. 2 ust. 1 Ustawy Zasadniczej roszczenie o udzielenie ochrony sądowej (niem. Justizgewährungsanspruch) dotyczy także kontroli aktów prawa kościelnego. Podobne stanowisko zajmuje także Federalny Trybunał Sprawiedliwości – por. np. wyrok z dnia 11 lutego 2000 r., V ZR 271/99, NJW 2000, s. 1555.

⁵⁰ Por. art. 45 Konstytucji RP, art. 1 i 2 k.p.c., art. 459 k.p.c.

⁵¹ Por. np. Winter 2008, 215 wraz z cytowanym tam piśmiennictwem i orzecznictwem.

⁵² Por. Walencik 2013, 81 i n. wraz z piśmiennictwem cytowanym w przypisach 37–38.

⁵³ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2011 r., I CSK 182/10, OSNC-ZD 2011, Nr 2, poz. 50.

⁵⁴ Por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08, OSNC 2009, Nr 7–8, poz. 115.

⁵⁵ Por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2008 r., III CSK 91/08, Lex.

Wydaje się, iż w tym właśnie miejscu kończy się aprobata dla rozstrzygnięcia Krajowego Sądu Pracy. Uznanie bowiem, że w sprawie właściwy jest kościelny akt ochrony danych osobowych powinien implikować uznanie właściwości sądu kościelnego. Prawo kościelne (kanoniczne Kościoła Katolickiego lub innego kościoła lub związku wyznaniowego) nie jest bowiem prawem obcym, a art. 91 ust. 1 RODO nie jest przepisem z zakresu *quasi* prawa międzynarodowego prywatnego. Tego rodzaju porównania nie są trafne. Tymczasem Krajowy Sąd Pracy w omawianym orzeczeniu przyjął, że przyznane kościołom i związkom wyznaniowym przez prawodawcę unijnego prawo do autonomicznego uregulowania ochrony danych osobowych obejmuje tylko kwestie materialno-prawne, i nie zawiera w sobie prawa do wyłączenia przewidzianej w prawie państwowym wyłącznej właściwości sądu państwowego. W konsekwencji Krajowy Sąd Pracy uznał, że określona w § 2 Regulaminu kościelnego sądownictwa właściwość sądów kościelnych odnosi się tylko do tych przypadków, w których brak jest wyłącznej właściwości sądów państwowych. Sąd podkreślił, że w odniesieniu do sporów ze stosunku pracy, do których należą także spory odszkodowawcze z zakresu naruszenia przepisów o przetwarzaniu danych osobowych w ramach stosunku pracy „nienaruszona” pozostaje właściwość sądów pracy. Za takim rozwiązaniem przemawia w ocenie Krajowego Sądu Pracy dodatkowo także okoliczność, że orzeczenia sądów kościelnych nie są tytułami egzekucyjnymi w rozumieniu §§ 704, 794 Ordynacji cywilnoprosesowej – *Zivilprozessordnung* – ZPO⁵⁶. Niewątpliwie wyrok sądu kościelnego przy braku wyraźnej normy prawnej nie jest tytułem egzekucyjnym ani w prawie niemieckim⁵⁷, ani w prawie polskim⁵⁸. Łączy się z tym trudność w ewentualnym wyegzekwowaniu na forum państwowym zasądzonego przez sąd kościelny roszczenia. Specyfika kościoła i wartości, które leżą u jego podstaw powinny jednak wykluczać potrzebę przymusowej egzekucji wyroku sądu kościelnego na forum państwowym. Skuteczną gwarancją realizacji wyroku sądu koś-

⁵⁶ *Zivilprozessordnung* in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. Dezember 2019 (BGBl. I S. 2633) geändert worden ist.

⁵⁷ Por. uzasadnienie postanowienia Krajowego Sądu Pracy.

⁵⁸ Por. art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c., który wymaga, aby ustawa przewidywała, że dane orzeczenie podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej.

cielnego powinny zapewniać przepisy kościelne, zwłaszcza że w interesie danego kościoła jest wykazanie dostosowania regulaminu do unormowań aktu prawa unijnego, jakim jest ogólne rozporządzenie, a jedną z zasad dotyczących prawa unijnego jest zasada jego efektywności⁵⁹. Gdyby więc akt prawa wewnętrznego danego kościoła lub związku wyznaniowego nie zapewniał efektywności w zakresie odpowiadającym realizacji roszczeń odszkodowawczych z art. 82 RODO, nie można by mówić o spełnieniu wymogów art. 91 ust. 1 RODO, za czym dodatkowo przemawia treść motywu 146 RODO.

Przeciwko przyjętemu przez Krajowy Sąd Pracy rozwiązaniu, poza podstawową kwestią autonomii i niezależności kościoła i państwa, która według stanowiska przyjętego w orzecznictwie polskiego Sądu Najwyższego wydaje się wykluczać dopuszczalność takiego rozwiązania na poziomie ustawowym⁶⁰, przemawiają także istotne względy praktyczne. Przyjęte przez Krajowy Sąd Pracy rozwiązanie oznacza dla sądów pracy konieczność poznania nie tylko treści, ale także metod wykładni oraz zasad teologicznych, obowiązujących w każdym z kościołów stosujących własny akt prawny z zakresu ochrony danych osobowych. Oczywiście nie jest to absolutnie wykluczone, czego dowodem jest bogata praktyka orzecznicza sądów polskich odnosząca się do stosowania prawa wewnętrznego kościołów na gruncie sporów cywilnoprawnych⁶¹. Podobna sytuacja dotyczyć może także konieczności poznania zasad teologicznych kościoła przez sąd karny w procesie, którego przedmiotem jest zarzut popełnienia

⁵⁹ Por. np. Miąsik 2005, 311 i n.

⁶⁰ Por. przede wszystkim postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CSK 529/15, OSNC 2017, Nr 3, poz. 35, w którym przyjęto, że „Gwarancja autonomii i niezależności [...] w ramach »swojego zakresu«, statuowana w art. 25 ust. 3 Konstytucji implikuje natomiast niedopuszczalność ingerencji sądu jako organu władzy państwowej w »swoją zakres« kościoła lub związku wyznaniowego, „a więc także niedopuszczalność sądowej oceny prawidłowości stosowania [...] prawa” kościoła lub związku wyznaniowego przez państwo. Wydaje się, iż granicą braku ingerencji sądownictwa państwowego w przepisy prawa związku wyznaniowego powinna być kwestia ochrony praw konstytucyjnych jednostek. Za takim rozwiązaniem przemawia regulacja art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1153), która dotyczy kościołów wpisanych do rejestru MSWiA. Nowe orzecznictwo sądów niemieckich także potwierdza trafność tego stanowiska.

⁶¹ Por. np. orzecznictwo przywołane w przypisach 52–53.

przestępstwa obrazy uczuć religijnych – art. 196 k.k.⁶² Niewątpliwie jednak stosowanie regulaminów i innych aktów prawnych z zakresu ochrony danych osobowych licznych kościołów i związków wyznaniowych nie jest produktywnie w świetle zasady szybkości leżącej u podstaw rozpoznawania spraw przez sądy pracy⁶³.

Na aprobatę zasługuje natomiast – jednak tylko w kategorii wniosku *de lege ferenda* – propozycja rozwiązania polegającego na uwzględnieniu przez sądy państwowe w toku rozstrzyganych sporów odszkodowawczych⁶⁴ decyzji kościelnych organów nadzorczych. Skoro przepisy i niemieckiej (§ 18 zd. 4 federalnej ustawy o ochronie danych osobowych – *Bundesdatenschutzgesetz* – *BDSG*⁶⁵) i polskiej (art. 59) ustawy o ochronie danych osobowych⁶⁶ wyraźnie przewidują współpracę państwowych organów nadzorczych i organów nadzorczych, o których mowa w art. 91 ust. 2 RODO (pomijając już współpracę organów nadzorczych zgodną z art. 60 RODO, w której organy odrębne także mogą uczestniczyć), a dodatkowe porozumienia zasady tej współpracy konkretyzują⁶⁷,

---

⁶² W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 października 2015 r., SK 54/13, OTK-A 2015, Nr 9, poz. 142, wskazano na kategorię „religii, czy też wierzeń, rzadziej, czy też w ogóle niespotykanym w danym kręgu kulturowym”. Sąd karny, w sprawie dotyczącej popełnienia czynu określonego w art. 196 k.k., musi rozważyć wypełnienie przez oskarżonego wszystkich znamion czynu i dokonać odpowiednich ustaleń faktycznych. W toku postępowania niezbędne będzie poznanie także zasad teologicznych wyznania, którego obrazę uczuć religijnych zarzuca się oskarżonemu.

⁶³ Por. art. 471 k.p.c., § 9 ArbGG.

⁶⁴ W polskiej doktrynie na gruncie Dekretu Kościoła Katolickiego wyrażono pogląd, że „W odniesieniu [...] do prawa do odszkodowania od administratora lub podmiotu przetwarzającego [...] regulacja zawarta w art. 42 ust. 1 Dekretu nie jest wystarczająca, ażeby uznać, że wyłącza ogólną zasadę wynikającą z art. 82 RODO. [...] W tym zakresie regulacja autonomiczna nie wyłącza możliwości dochodzenia ochrony prawnej na drodze sądowej przed sądem państwowym” – Cejrowski 2019, 88; odmiennie Łukańko 2019b, 276.

⁶⁵ *Bundesdatenschutzgesetz vom 30. Juni 2017 (BGBl. I S. 2097), das durch Artikel 12 des Gesetzes vom 20. November 2019 (BGBl. I S. 1626) geändert worden ist.*

⁶⁶ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1781).

⁶⁷ Por. Porozumienie o współpracy i wzajemnym przekazywaniu informacji zawarte 10 maja 2019 r. w Warszawie pomiędzy PUODO a Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych – niezależnym organem nadzorczym w zakresie ochrony danych osobowych Kościoła Katolickiego – <https://uodo.gov.pl/pl/138/978> [dostęp: 29.07.2020].

to zawieszenie postępowania w oczekiwaniu na zbadanie sprawy przez odrębny (kościelny lub ponadkonfesyjny⁶⁸) organ nadzorczy jest rozwiązaniem zasługującym na aprobatę. Kwestia uwzględniania mocy wiążącej rozstrzygnięć kościelnych organów nadzorczych w postępowaniach sądowych przed sądami państwowymi, co postuluje niemiecka doktryna⁶⁹, a w ślad za nią zaakceptował Krajowy Sąd Pracy, wymaga stworzenia wyraźnej podstawy w prawie państwowym (lub np. w umowie międzynarodowej z danym kościołem⁷⁰). Obecnie podstawy takiej brak zarówno w prawie niemieckim, jak i w prawie polskim.

De lege ferenda celowe wydaje się zatem wprowadzenie regulacji powodującej uznawanie skutków decyzji organów nadzorczych kościołów i związków wyznaniowych. Skoro bowiem prawodawca unijny w art. 91 ust. 1 RODO zaakceptował prawo tych podmiotów do autonomicznego unormowania ochrony danych osobowych, w art. 91 ust. 2 RODO wyraźnie przyznał prawo do utworzenia odrębnego organu nadzorczego, to nie sposób na forum państwowym pomijać skutków działań tych organów⁷¹. Odmienne rozwiązanie przyznające kompetencje kontrolne organom państwowym lub sądom, które miałyby oceniać zaistnienie naruszenia przepisów kościelnych dotyczących ochrony danych osobowych, może budzić wątpliwości jako nieuzasadniona ingerencja w autonomię kościoła lub związku wyznaniowego⁷².

Na marginesie warto wskazać, że wydane w sprawie (i uchylone przez Krajowy Sąd Pracy) postanowienie sądu I instancji zawierało – w zakresie współpracy sądownictwa państwowego z kościelnym (które wzorem

---

⁶⁸ W doktrynie znane jest także pojęcie organów ekumenicznych – Hucal 2019a, 97 i n.

⁶⁹ Ritter 2020, 616 i n.

⁷⁰ Por. w odniesieniu do prawa niemieckiego Lutz-Bachmann 2015, 105 i n.; w odniesieniu do prawa polskiego i (braku) skutków prawnych wywoływanych w prawie powszechnym przez świadectwo chrztu por. – wyrok WSA w Gdańsku z 3 marca 2010 r., III SA/Gd 571/09, Lex. Na temat tzw. teorii recepcji prawa kanonicznego w prawie polskim zob. np. Walencik 2013, 81 i n. wraz z piśmiennictwem cyt. w przypisach 37–38.

⁷¹ Por. Sprawozdanie z działalności Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych w roku 2018, Druk Sejmu RP nr 3823, s. 17.

⁷² Podobnie jak tego typu wątpliwości budzi np. ocena dokonywania przez organ administracyjny spełnienia przez kościół podstaw do skorzystania z art. 91 RODO – por. Hucal 2019b, 261.

relacji: sądy krajowe – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej ocenić można pojęciem dialogu sądowego⁷³ lub też kooperacji międzysądowej⁷⁴) – niezwykle ważne, ale i kontrowersyjne rozstrzygnięcie. Sąd ten przyjął bowiem – po uznaniu swojej niewłaściwości – dopuszczalność przekazania sprawy do rozstrzygnięcia sądowi kościelnemu na podstawie §§ 17 i n. ustawy o ustroju sądów, a nie poprzestał na odrzuceniu pozwu.

Rozwiązanie to budzi wątpliwości, gdyż w dotychczasowym orzecznictwie sądów najwyższej instancji, w tym⁷⁵ Federalnego Sądu Pracy⁷⁶ przyjmowano, że §§ 17 i n. ustawy o ustroju sądów obowiązują tylko w stosunkach poszczególnych gałęzi sądownictwa państwowego, ale nie w stosunku do sądownictwa kościelnego⁷⁷. Ponadto powstaje pytanie o ocenę takiej wykładni §§ 17 i n. w świetle konstytucyjnego modelu stosunków państwo-kościół w RFN. Kwestia ta, wobec uchylecia postanowienia Sądu Pracy przez Krajowy Sąd Pracy, utraciła jednak swoje znaczenie. Warto w tym miejscu zauważyć, że analogicznej kompetencji nie dawałby polskiemu sądowi pracy art. 464 § 1 k.p.c. (gdyby spór taki, jak leżący u podstaw omawianego orzeczenia sądu niemieckiego, uznać w prawie polskim za sprawę z zakresu prawa pracy, co nie jest przedmiotem analizy w niniejszym artykule⁷⁸), rozumiany w ten sposób, że pozwala on prze-

⁷³ Por. np. Łętowska 2008, 6 i n.

⁷⁴ Pechstein 2011, 371.

⁷⁵ Tak też Federalny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 28 kwietnia 1994 r., 2 C 23.92, BVerwGE 95, 379.

⁷⁶ Wyrok Federalnego Sądu Pracy z dnia 12 października 2010 r., 9 AZR 554/09, NZA 2011, s. 824; postanowienie Federalnego Sądu Pracy z dnia 30 kwietnia 2014 r., 7 ABR 30/12, NZA 2014, s. 1223.

⁷⁷ Tak też w piśmiennictwie Kissel 2010, § 17, nb. 3.

⁷⁸ W ocenie Fajgielskiego (Fajgielski 2018, art. 93 ustawy o ochronie danych osobowych, uwaga 2) w sprawie roszczeń, o których mowa w art. 82 RODO, właściwy będzie wydział cywilny sądu okręgowego. O ile w znakomitej większości sporów stanowisko to nie budzi wątpliwości, to w sytuacji takiej jak stan faktyczny sprawy badanej przez sąd niemiecki, kwestia ta wymaga głębszej analizy w świetle art. 476 § 1 k.p.c. (jako roszczenie związane ze stosunkiem pracy) w zw. z art. 88 RODO. Za takim poglądem może przemawiać kwalifikowanie roszczeń o ochronę dóbr osobistych pracownika opartych na art. 23 i 24 k.c. jako spraw związanych ze stosunkiem pracy – por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 1988 r., I PZ 11/88, OSNC 1990, Nr 12, poz. 151. Por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 19 stycznia 1993 r., III APR 1/93, OSA 1994, Nr 3, poz. 11.

kazać pozew sądowi określonego kościoła lub związku wyznaniowego. W prawie polskim brak jest *de lege lata* nie tylko podstawy do przekazania sprawy przez sąd państwowy sądowi kościelnemu, ale także np. podstawy do przekazania przez PUODO sprawy kościelnemu organowi nadzorczemu w zakresie ochrony danych osobowych w sytuacji, w której organem właściwym do rozpoznania skargi jest kościelny organ nadzorczy. Wprawdzie w doktrynie w przeszłości podnoszono postulaty odnoszące się np. do współpracy sądów krajowych i kościelnych⁷⁹, oraz analizowano celowość uznawania skutków orzeczeń w niektórych kategoriach spraw⁸⁰, ale są to postulaty *de lege ferenda*, wymagające dokładnego rozważenia w świetle art. 25 ust. 3 Konstytucji RP. To samo dotyczy kwestii przekazania sprawy przez PUODO kościelnemu organowi nadzorczemu na podstawie art. 65 § 1 k.p.a., do czego brak jest *de lege lata* podstawy pomimo istnienia art. 59 ustawy o ochronie danych osobowych z 2018 r. W konsekwencji, gdy sprawa należy do właściwości kościelnego organu nadzorczego, PUODO wydaje w aktualnym stanie prawnym postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania na podstawie art. 61a § 1 k.p.a., a rozwiązanie to uznawane jest w sądownictwie administracyjnym za prawidłowe⁸¹. Dzieje się tak, mimo zawarcia w uzasadnieniu decyzji państwowego organu nadzorczego i w uzasadnieniu wyroków sądów administracyjnych obszernej argumentacji uzasadniającej właściwość kościelnego organu nadzorczego.

BIBLIOGRAFIA

- Bielak-Jomaa, Edyta, Dominik Lubasz (red.). 2018. *RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Campanhausen Freiherr von, Axel, Heinrich de Wall. 2006. *Staatskirchenrecht*. München: C.H. Beck.
- Cejrowski, Paweł. 2014. „Wybrane aspekty prawa państwowego z zakresu zarządzania parafią rzymskokatolicką w Polsce”. *Studia Pelplińskie* 47: 51–72.

⁷⁹ Por. np. Świto 2012, 145 i n.

⁸⁰ Majer 2001, 161.

⁸¹ Por. stany faktyczne leżące u podstaw postanowienia WSA w Warszawie z dnia 9 września 2019 r., II SA/Wa 865/19, Lex i postanowienia WSA w Warszawie z dnia 30 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1773/19, Lex.

- Cejrowski, Paweł, Radosław Mędrzycki. 2019. „Regulacje praw osób, których dane są przetwarzane – uwagi na tle autonomicznej regulacji ochrony danych osobowych w kościele katolickim”. *Studia Pelplińskie* 53: 75–91.
- Culik, Nikolai J. 2018. *Beschäftigtendatenschutz nach der EU-Datenschutz-Grundverordnung*. Berlin: Peter Lang.
- Fajgielski, Paweł. 2018. *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Fajgielski, Paweł. 2019. *Prawo ochrony danych osobowych. Zarys wykładu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Gierschmann, Sibylle, Katharina Schlender, Rainer Stentzel, Winfried Veil, (red.). 2018. *Kommentar Datenschutz-Grundverordnung*. Köln: Bundesanzeiger Verlag.
- Herfurt, Constantin, Stephan Schindler, Bernd Wagner. 2018. „Die europäische Datenschutz-Grundverordnung – Der Anbruch einer neuen Ära”. *Bonner Rechtsjournal* 1: 16–22.
- Hromadka, Wolfgang, Frank Maschmann. 2014. *Arbeitsrecht Band 2. Kollektiv-arbeitsrecht, Arbeitsstreitigkeiten*. Heidelberg: Springer.
- Hucał, Michał. 2017. „Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 20: 185–222.
- Hucał, Michał. 2019a. „Ekumeniczne organy ochrony danych osobowych w Polsce”. *Przegląd Prawa Wyznaniowego* 11: 97–120.
- Hucał, Michał. 2019b. „Szczegółowe lub kompleksowe zasady ochrony danych osobowych stosowane przed wejściem w życie RODO na przykładzie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 22: 255–288.
- Hucał, Michał. 2019c. „Reforma ochrony danych osobowych w Kościołach mniejszościowych w Polsce: projekt regulacji wewnętrznych i wspólnego organu nadzoru”. W: *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. Tadeusz J. Zieliński, Michał Hucał, 49–74. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe ChAT.
- Jauernig, Othmar. 2003. *Zivilprozessrecht*. München: C.H. Beck.
- Kissel, Otto R., Herbert Mayer. 2010. *Gerichtsverfassungsgesetz. Kommentar*. München: C.H. Beck.
- Kleine, Uta. 2018. „Das neue Datenschutzrecht der Evangelischen Kirche in Deutschland – praktische Anforderungen und Herausforderungen für die Gliedkirchen der EKD”. *Kirche und Recht* 2: 199–204.
- Konstytucja Niemiec*. 1993. opr. Stanisław Bożyk. Warszawa: Fundacja Prus Wschodnich z siedzibą w Warszawie.

- Kosek, Mirosław. 2002. „Wolność religijna w wymiarze pozytywnym i negatywnym na przykładzie orzeczenia Niemieckiego Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 16 maja 1995 roku”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 5: 49–58.
- Kurek, Justyna, Joanna Taczowska-Olszewska. 2020. *Ochrona danych osobowych jako realizacja zadań w obszarze bezpieczeństwa państwa*. Warszawa: C.H. Beck.
- Lutz-Bachmann, Julia. 2015. *Mater rixarum?* Tübingen: Mohr Siebeck.
- Łętowska, Ewa. 2008. „Dialog i metody. Interpretacja w multicentrycznym systemie prawa”. *Europejski Przegląd Sądowy* 11: 4–8.
- Łukańko, Bernard. 2019a. „Niemieckie rozwiązania w zakresie ochrony danych osobowych w Kościele Ewangelickim w Niemczech (EKD-Datenschutzgesetz 2018)”. W: *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. Tadeusz J. Zieliński, Michał Hucal, 75–98. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe ChAT.
- Łukańko, Bernard. 2019b. *Kościelne modele ochrony danych osobowych*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Majer, Piotr. 2001. „Uwagi odnośnie do małżeństwa konkordatowego: art. 10 konkordatu z 1993 r. a ustawodawstwo państwowe”. *Ius Matrimoniale* 6/12: 145–163.
- Małolepszy, Maciej. 2019. „Vorwort”. W: *Die Kriterien und das Verfahren der Richterwahl für die ordentliche Gerichtsbarkeit in Europa im Rechtsvergleich*, red. Maciej Małolepszy. Berlin: Duncker & Humblot.
- Miąsik, Dawid. 2005. „Zasada efektywności prawa wspólnotowego”. W: *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, red. Andrzej Wróbel. Kraków: Zakamycze.
- Paal, Boris, Daniel Pauly (red.). 2017. *Datenschutz-Grundverordnung, Kommentar*. München: C.H. Beck.
- Pechstein, Matthias. 2011. *EU-Prozessrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Ritter, Thomas. 2020. „Die kirchliche Datenschutzgerichtsbarkeit im arbeitsgerichtlichen Verfahren”. *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht* 10: 616–623.
- Roßnagel, Alexander. 2017. „Einleitung: Das künftige Datenschutzrecht nach Geltung der Datenschutz-Grundverordnung”. W: *Europäische Datenschutz-Grundverordnung. Vorrang des Unionsrechts-Anwendbarkeit des nationalen Rechts*, red. Alexander Roßnagel, 49–66. Baden-Baden: Nomos.
- Schantz, Peter. 2016. „Die Datenschutzgrundverordnung – Beginn einer neuen Zeitrechnung im Datenschutzrecht”. *Neue Juristische Wochenschrift* 69(26): 1841–1847.

- Stelmachowski, Bronisław. 1923. *Zarys procedury cywilnej obowiązującej na ziemiach byłego zaboru pruskiego i na Górnym Śląsku*, t. 1. Poznań: Fischer i Majewski.
- Świto, Lucjan. 2012. „Rekwizycja cywilno-kanoniczna? Pomoc sądowa pomiędzy trybunałami kościelnymi a sądownictwem powszechnym w Polsce”. *Prawo Kanoniczne* 55(2): 145–166.
- Tkaczyński, Jan W. 2015. *Prawo ustrojowe Niemiec*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Walencik, Dariusz. 2013. „Fundacje zakładane przez osoby prawne Kościoła katolickiego w Polsce a fundacje pobożne”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 16: 65–91.
- Walencik, Dariusz. 2019. „Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim”. W: *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. Tadeusz J. Zieliński, Michał Hucał, 15–48. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe ChAT.
- Winter, Jörg. 2008. *Staatskirchenrecht der Bundesrepublik Deutschland. Eine Einführung mit kirchenrechtlichen Exkursen*. Köln: Luchterhand.
- Ziekow, Arne. 2018. „Datenschutz-Grundverordnung und kirchenrechtliche Adaption“, *Zeitschrift für evangelisches Kirchenrecht* 63(4): 390–436.

PERSONAL DATA PROTECTION BY CHURCHES VS. GDPR – SOME
REMARKS ON THE JUDGMENT OF THE NATIONAL EMPLOYMENT
TRIBUNAL OF NUREMBERG OF 29 MAY 2020, 8 TA 36/20

Abstract

The aim of the study is to discuss the judgment of the National Employment Tribunal in Nuremberg dated 29 May 2020, 8 Ta 36/20, and to consider the effects of the ruling on the protection of the rights of individuals. The examined adjudication is one of the first court rulings referring to Article 91 para. 1 of GDPR and a church law (of the Catholic Church in Germany) governing the protection of personal data. The study not only aims to assess whether the Act on Church Protection of Personal Data of the Catholic Church in Germany (*kirchliches Datenschutzgesetz – KDZG*) complies with the requirements of GDPR, but it primarily focuses on the question of the jurisdiction of the national court (employment tribunal) or the church tribunal (Interdiocesan Tribunal for Protection of Personal Data seated

in Cologne acting pursuant to the Regulations of the Church Judiciary for Personal Data Protection – in German: *Kirchliche Datenschutzgerichtsordnung – KDSGO*) to hear a claim for damages of an employee of the Catholic Church who invoked sharing his personal data with unauthorized persons as the basis for the claim. The findings are then discussed in a broader comparative context of the Polish constitutional model of the relations between the state and churches and other religious organizations.

Key words: personal data protection; German constitutional law; Catholic Church in Germany; Interdiocesan Tribunal for the Protection of Personal Data; GDPR

Thumaczenie: Piotr Gumola